

*Свом једином,
вољеном сину
СЊЕЖАНУ*

СРНА

*О срно: каква унутрашњост плаха
давних шума у твојим очима се мења;
колико честитог поверења
сливеног са колико страха.*

*Све то однесе жива
виткост твога тела.
Али спокојно снови
та недокучива
безазленост твог чела.*

Рајнер Марија РИЛКЕ

ПРОЛОГ

Рано септембарско јутро. Сунце је већ изашло, али још није угријало, што ће се сигурно десити нешто касније, као и јучерашњег и прекјучерашњег дана.

Јелена је изашла да прошета крај бедема јер ту налази највеће смирење. Задиже крајеве хаљине да јој се не вуку по калдрми којом је поплочан путељак. Гледа низ себе и смијешу се срећна што је успјела да „уђе“ у хаљину коју је носила још 1412. године, на балу код краља Жигмунда, кад ју је примијетио Вукмир Златоносовић, што ће убрзо довести до њиховог брака.

Иако је Стојна данима провјетравала хаљину која је стајала у Јелениној шкрињи, отужни мирис устајалости није ишчезао, и поред миришљавог биља које је њена дворкиња ставила у рухо. Јелени дође да се врати и пресвуче, али се сјети да нема ништа друго свечано и прикладно за ћеркину свадбу.

Јер, након Јелисавете, сад се удаје и Катарина, а Јелена је хтјела да се покаже пред будућим зетом као властелинка, Златоносовићка, за разлику од њега, који је само гостионичар у Димитровици.¹

Срце јој се слама при помисли да су Златоносовићи тако ниско пали. Јелисавета се, истина, удала у добро стојећу породицу, у чувене Милорадовиће, али Катарина је ултимативно рекла да ће се удати за тог Густава, а ако не за њега, онда ни за једног другог.

Јелени је сметало не само то што младић није из боље куће него још више што је то неки Густав, Угар,

¹ Данашња Сремска Митровица. Некадашње римско насеље *Sirmium*. У XV в. су у употреби и Димитровица и Митровица. Назив је по Св. Димитрију, градском патрону.

чија се породица доселила из града Дебрецина. А они, Златоносовићи, још од њеног свекра Вука, увијек су истицали своје српство и били на страни српских владара.

Случај је хтио да се Катарина упознала са Густавом када је са сестром доведена ту, у Димитровицу, да се, након дужег времена, види с мајком и стрицом Вукашином.

Након што се сазнало да Јелена није ћерка бана Ивана Моровића него да ју је он отео у селу Бијела код Добруна у Босни, приликом једне војне, коју је организовао највише због пљачке, јер су најамници тражили да их исплати за претходно ратовање, а он није имао новца.

Упавши у једну кућу, у којој је затекао необичан приказ како млађа жена доји дијете, он није ни тренутак оклијевао него је истргао дијете из мајчиних руку и однио га са собом. Док је дјететова мајка истрчала из куће, он је на свом брзом путаљу² одмакао далеко одакле с јасним циљем да дијете однесе својој жени, те да га одгајају као њихово јер нису имали дјеце.

Када су се становници Бијеле вратили из планине, куда су се склонили јер су знали да их та војска неће оставити у животу, наишли су на опљачкане и поплаљене куће а Вучина је нашао своју жену Даницу у несвјести. Кад се мало прибрала, испричала је како јој је неки војник (она није знала да је то бан Моровић) истргао дијете из руку и одјездио с њим док је она истрчала пред кућу.

Нико у селу није знао ко су били пљачкаши који су упали у Бијелу, али су били срећни што су макар преживјели, захваљујући чобанину који им је јавио да према селу јашу неки наоружани људи. Побјежавши у

² путаљ – коњ путоногаст.

планину, сви су се спасили, али нестало је дијете у Достанића. А Вучина жена је убрзо преминула од бола за тек рођеном ћеркицом.

Годинама је Вучина тражио да сазна ко му је одио дијете, али није успио и тек кад је отишао у манастир Добрун, пошто је већ почео да поболијева од туге, сазнао је од свог комшије Радула, који се такође замонашио, како је бан Моровић гајио дијете које није његово него га је отео негдје у Босни.

Радуле се као најамник у војсци бана Моровића наслушао свакаквих прича о нечовјештима овог бана, а пошто бан није хтио да му исплати плату за неколико година, напустио је служење у његовој војсци и, немајући новца, отишао у манастир.

Од Радула Вучина је још сазнао да је бан Моровић дао своју „ћерку“ краљу Жигмунду да буде једна од дворских дама краљице Барбаре. Одатле са двора, девојка се удала за војводу Вукмира и прешла да живи у Звоник, стони град Златоносовића.

Али срећа најчешће не иде без своје супарнице несреће. Вучина је схватио да неће смјети да каже ћерки за њену судбину зато што би је муж Вукмир отјерао, јер гдје би жена једног Златоносовића могла да буде из сељачке породице! Знало се и причало, колико Златоносовићи држе до себе и свог поноса, па су били цијењени од многих, а нарочито од Дубровчана.

И зато кренувши по цичи зими у далеки манастир Бањску (који је насумце изабрао), Достанић је желио да пође на неку врсту ходочашћа надајући се да ће му Бог помоћи.

Његов друг и комшија из села Радуле пошао је с њим и успут, залутавши у међави, наишли су на неки дубровачки караван који се кретао ка Звонику. Али услед велике хладноће, кад су стигли у Звоник, Радуле је убрзо преминуо, а Вучина је имао срећу да се о